

วัดเกาะแก้วสุทธาราม

WAT KO KAEW SUTTHARAM

ตำบลท่าราบ จังหวัดเพชรบุรี

คำนำ

วัดเกาะแก้วสุทธาราม ตั้งอยู่ใน ตำบลท่าราบ จังหวัดเพชรบุรี ด้วยความเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาจึงมีศิลปวัฒนธรรมที่เพียบพร้อมและล้ำค่าในความประณีตวิจิตรบรรจงทั้งในด้านฝีมือและความคิดของสกุลช่างเพชรบุรีกลุ่มวัดเกาะ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมของวัดเกาะ ล้วนเป็นฝีมือครูช่างอย่างแท้จริงและยังเป็นแม่แบบงานศิลปกรรมของจังหวัดเพชรบุรีโดยทั่วไป

จิตรกรรมฝาผนังไทย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่งดงามล้ำค่าของชาติ สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติอย่างชัดเจนถึงวัฒนธรรมอันดีงามและแสดงออกถึงความเจริญของคนในชาติ

จากที่กล่าวมาการศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณค่าของสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมภายในวัดเกาะ นั้นมีคุณค่าในการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ในวงกว้าง เกี่ยวกับเรื่องราววัฒนธรรมที่ควรเผยแพร่สืบต่อกันจนอาจจะสืมเลือนไปนั้น ควรมีสื่อให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้รับทราบเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของทัศนศิลป์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำหนังสือวัดเกาะ ควบคู่กับการได้เผยแพร่คุณค่าทางประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าของวัดเกาะแก้วสุทธารามอีกด้วย

สารบัญ

ประวัติ	๑
ประวัติบูรณะปฏิสังขรณ์	๓
ชุมประตู่	๕
อุโบสถ	๗
วิหาร	๙
เจดีย์หลวง	๑๑
เจดีย์ราย	๑๓
ศาลาการเปรียญ	๑๕
กุฏิ	๑๗
ศาลาทำนํ้ามเหศวร	๑๙
หอระฆังเก่า	๒๐
หอระฆังใหม่	๒๑
จิตรกรรมฝาผนัง	๒๓
ภาพด้านขวาพระประธาน	๒๕
ภาพด้านซ้ายพระประธาน	๓๕
ภาพด้านหน้าพระประธาน	๔๕
ภาพด้านหลังพระประธาน	๕๓

ประวัติวัดเกาะแก้วสุทธาราม

วัดเกาะแก้วสุทธาราม ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าวัดเกาะ เหตุที่ได้ชื่อว่า “วัดเกาะ” เพราะในสมัยก่อนมีสายน้ำไหลผ่านรอบด้าน คือ ด้านทิศตะวันตกจรดแม่น้ำเพชรและมีสายน้ำแยกจากแม่น้ำย่านวัดเกาะ ๒ สายคือ ทางด้านทิศเหนือของวัดสายน้ำได้แยกจากแม่น้ำใหญ่ไหลไปทางตะวันออก ทางน้ำอีกทางหนึ่งอยู่ทางทิศใต้ของวัด เป็นคลองคันวัดเกาะกับวัดจันทร์ เรียกว่า คลองวัดเกาะ ไหลไปทางทิศตะวันออกไปบรรจบกับสายน้ำทางทิศเหนือรวมตัวไหลไปทางทิศตะวันออกทำให้อาณาเขตของวัดมีสภาพเป็นเกาะจึงได้ชื่อว่า “วัดเกาะ”

ทิศเหนือ	ติดโรงสีอุดมพันธุ์และที่ดินเอกชน
ทิศตะวันออก	ติดถนนมาตยาวงษ์
ทิศใต้	ติดคลองวัดเกาะ
ทิศตะวันตก	ติดแม่น้ำเพชร

จากหลักฐานที่พบสันนิษฐานว่าวัดนี้มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เพราะจิตรกรรมที่เขียนไว้ในผนังอุโบสถบอกปีที่เขียนไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๗ ในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ. ๒๒๗๔-๒๓๐๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ได้ทรงพระนิพนธ์เกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะไว้ในจดหมายเหตุระยะทางมณฑลราชบุรี ใน ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ที่เกี่ยวกับข้อความที่เขียนระบूपี่ ที่จารึกไว้ในผนังอุโบสถ

“วัดเกาะเป็นวัดเก่า ฝีมือก่อสร้างและปั้นลายไม้ถึงวัดมหาธาตุ
ผนังข้างในเขียนรูปภาพฝีมือไม้งาม ตามคักราชที่จดไว้
เขียนเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓/๓ จ.ศ. ๑๐๙๖ ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็น
พระนครหลวงตอนปลายเป็นรัชกาลแห่งการแต่งตั้ง
พระบรมราชาธิราชที่ ๓ (พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)”

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

ประวัติบูรณะปฏิสังขรณ์

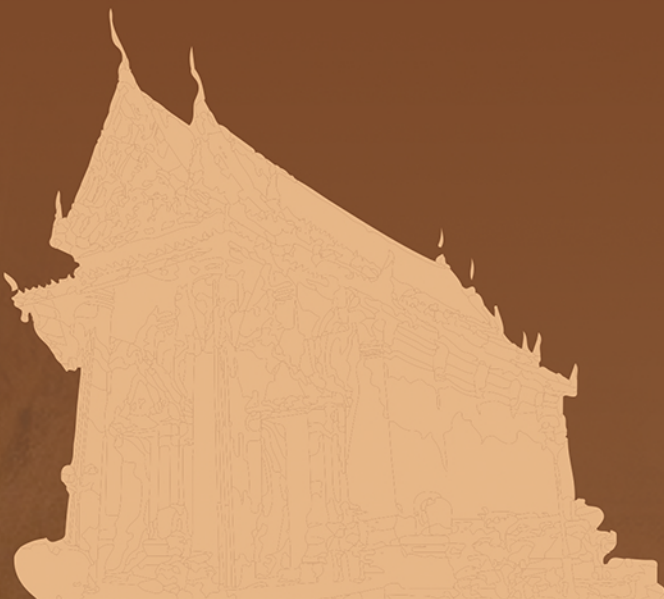

ปี พ.ศ. ๒๒๓๗

บูรณะอุโบสถตามจารีกบนจิตกรรรม

ปี พ.ศ. ๒๔๔๒ - ๒๕๐๓

บูรณะอุโบสถ สมัยท่านพระครูเพชรโรดมคุณ
(เจ้าอธิการหลุย) ทำซ่อมฟ้า ใบระกา หางหงส์
ซ่อมแซมรอยร้าวหลังคาอุโบสถ

ปี พ.ศ. ๒๔๓๒

บูรณะศาลาท่าน้ำมเหศวร สมัยเจ้าอธิการยิด
(พระครูญาณวิจารย์) ทำฐาน ปูกระเบื้องชาน
และบันไดลงทำน้ำ เดิมเป็นไม้ทั้งพื้นและเสา
เปลี่ยนเป็นคอนกรีต ล่องถุนศาลาเป็นคอนกรีต

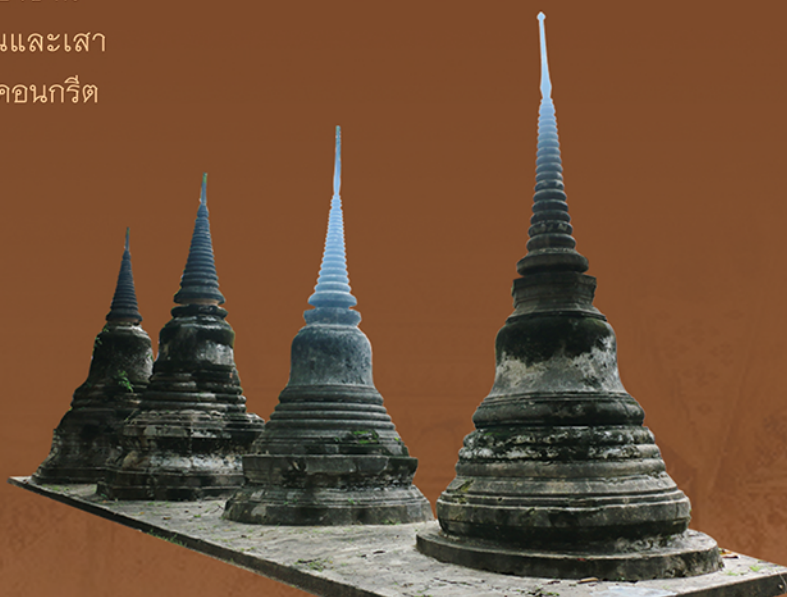
ปี พ.ศ. ๒๕๑๒

บูรณะเจดีย์รายให้มีสภาพคงเดิม

ปี พ.ศ. ๒๕๑๓

บูรณะวิหาร

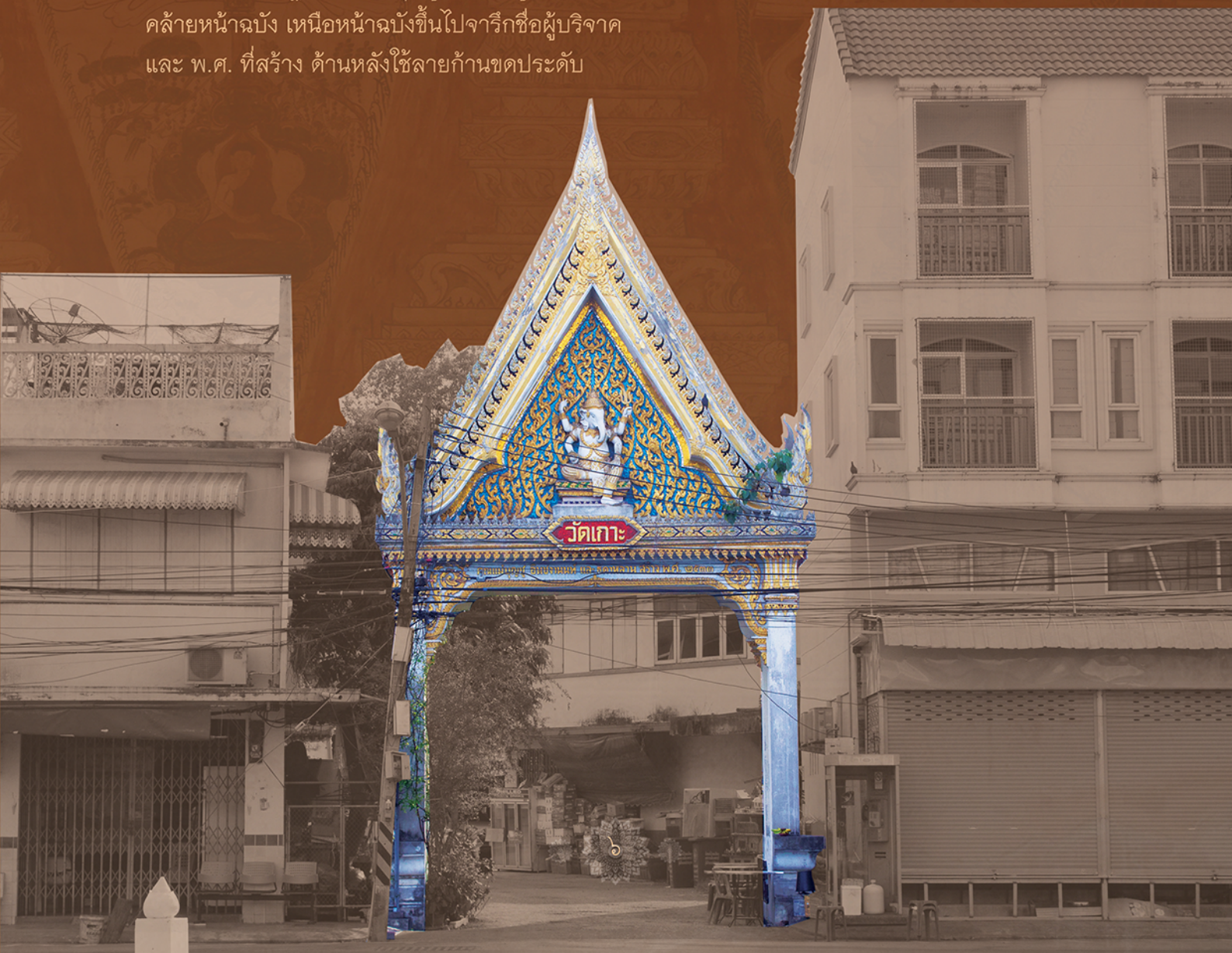

ซุ้มประตูวัดเกาะ

ซุ้มประตูวัดเกาะแก้วสุทธารามด้านทิศเหนือ จัดอยู่ในประเภทซุ้มประตูสมัยนิยมและบอกชื่อวัดไว้ที่ซุ้มประตู เสมือนบอกให้ทราบตำแหน่งของวัดสร้างในสมัยพระอริการเสียน รูปทรงของรูปซุ้มประตู เป็นซุ้มประตู มีจั่วทรงสูงยอดแหลมซ้อนสองชั้น หน้าบันซุ้มประตู ด้านหน้าประดับด้วยลายปูนปั้น ลายเปลว ทาสีทอง ล้อมพระพิฆเนศสี่กร ประทับบนแท่นเหนือป้ายชื่อวัด หน้าบัน ด้านหลังประดับด้วยลายก้านขดล้อมเอราวัณ ด้านข้างของเอราวัณทั้งซ้ายขวามีเทพอัปสรถือฉัตร ได้หน้ากระดานฐานจั่วเป็นซุ้มคูหา ประตูทำลักษณะ คล้ายหน้าฉ้าง เหนือหน้าฉ้างขึ้นไปจารึกชื่อผู้บริจาค และ พ.ศ. ที่สร้างด้านหลังใช้ลายก้านขดประดับ

ซุ้มประตูหน้าวัดเกาะแก้วสุทธารามด้านหน้าอุโบสถ ทางทิศตะวันออกมีอยู่ ๒ ซุ้มประตู คือ ทางทิศใต้ และทิศเหนือบริเวณด้านหน้าของซุ้มประตูเป็นตลาด ซุ้มประตูวัดเกาะแก้วสุทธารามเป็นสถาปัตยกรรม เรือนยอด เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากซุ้มประตูวัดใหญ่ สุวรรณาราม ซุ้มประตูวัดเกาะ เรียกว่า ยอดบุษบก มีลูกกระพวยตั้งบนชั้นจระนำ มีชั้นจระนำ ๗ ชั้น แล้วขึ้นยอดเป็นบัว ๒ ชั้นถึงเป็นยอดปลี มีเสาอิง ในตัว ปลายเสาทำเป็นลูกแก้ว ๒ ชั้น ต่อด้วยยอด บัวหงายคล้ายกับพานรัฐธรรมนูญ ฐานเสาเป็นบัวคว่ำ คั่นด้วยลูกแก้วต่อด้วยบัวหงายรับต้นเสา ต้นเสาซุ้ม ประตูสูงขึ้นมา ปลายสองข้างมนซุ้มประตูโค้ง มีกรอบ เดินเส้นไปตามแนวซุ้มประตู ปลายกรอบซุ้มประตูยาว มาเชื่อมต่อเป็นแนวเดียวกับลูกแก้วที่ฐานเสา

คุ้มประตูดัดเกาะแก้วสุทธารามด้านทิศเหนือ จัดอยู่ใน
ประเภทคุ้มประตูสมัยนิยมและบอกชื่อวัดไว้ที่คุ้มประตู
เสมือนบอกให้ทราบตำแหน่งของวัดสร้างในสมัย
พระอริการเสียน รูปทรงของรูปคุ้มประตูเป็นคุ้มประตู
มีจั่วทรงสูงยอดแหลมซ้อนสองชั้น หน้าบันคุ้มประตู
ด้านหน้าประดับด้วยลายปูนปั้น ลายเปลวทาสีทอง
ล้อมพระพิฆเนศสีกร ประทับบนแท่นเหนือป้ายชื่อวัด
หน้าบันด้านหลังประดับด้วยลายก้านขดล้อมเอราวัณ
ด้านข้างของเอราวัณทั้งซ้ายขวามีเทพอัปสรถือฉัตร
ใต้หน้ากระดานฐานจั่วเป็นชัมพูหา ประตูทำลักษณะ
คล้ายหน้าต่าง บัง เหนือหน้าต่างขึ้นไปจารึกชื่อผู้บริจาค
และ พ.ศ. ที่สร้าง ด้านหลังใช้ลายก้านขดประดับ

อุโบสถ

อุโบสถสมัยอยุธยาตอนต้น โดยพิจารณาจาก
ทรวดทรงอุโบสถและใบเสมาภายหลังชำรุดทรุดโทรม
จึงปฏิสังขรณ์อุโบสถขึ้นใหม่ พร้อมกับเขียนภาพ
จิตรกรรมฝาผนังได้จารึกปี พ.ศ.๒๒๓๗/๓ เป็นอุโบสถ
อาคารทรงไทยก่ออิฐถือปูนยาว ๕ ห้องกว้าง ๒ ห้อง
ฐานด้านนอกเป็นฐานเขียง ฐานบัว และชั้นหน้ากระดาน
เรียบไม่มีลวดลาย มีลักษณะ อ่อนโค้ง ขนาดไม่ใหญ่
ทรงสูง ฐานอ่อนโค้งสำเภา ที่ผนังด้านหน้าและด้าน
หลังเจาะประตูด้านละ ๒ ช่อง ไม่มีหน้าต่าง ตามแบบ
กรุงศรีอยุธยา มีเสภาโลรองรับชั้น ลดหลังคาทั้งด้าน
หน้าและด้านหลัง ด้านละ ๒ เสภา เป็นเสาก่ออิฐปูน
ทรงเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง โคนเสาใหญ่ปลายเสาสอบ
เล็ก หัวเสาเป็นรูปบัวแฉก ผนังด้านนอกมีเสาดิ่งโดยรอบ

ซุ้มประตูเป็นซุ้มเรือนแก้วมีบันแถลงลด ๒ ชั้น
ประดับลายปูนปั้นช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ทำเป็น
หัวมกรลายหน้ากระดานเหนือกรอบซุ้มประตู ประดับ
ด้วยกระเบื้องเคลือบ หน้าบันซุ้มประตูด้านหน้า เป็นรูป
พระนารายณ์ทรงครุฑ ประกอบด้วยลายกนก

พระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางสมาธิ
ลงรักปิดทอง ด้านข้างพระประธานมีพระสาวก
ยืนพนมมืออยู่ข้างละ ๑ องค์ นอกจากนี้ยังมี
พระพุทธรูปปางมารวิชัย ๔ องค์ ปางสมาธิ ๒ องค์
ฐานพระประธานเป็นไม้จำหลัก ลายฐานบัวขาลึงที่
ฐานเดิมเป็นปูนปั้นมีสภาพชำรุด ท่านเจ้าอาวาส
พระครูเพชรโรปนคุณ ให้อาจารย์ยึดลอกแบบลายเดิม
เพื่อประกอบการบูรณะให้เหมือนของเดิม โดยใช้การ
แกะสลักไม้

รอบโบสถ์มีเสมาหินทราย เป็นเสมาคู่ ตั้งบนฐานสูง
มีลวดลายบนตัวเสมา จึงบ่งบอกได้ว่าเสมานั้นเก่าแก่กว่า
สมัยอยุธยา

วิหาร

วิหารตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอุโบสถ เป็นอาคารทรงไทย ก่ออิฐถือปูน สร้างด้วยแบบแผนเช่นเดียวกับอุโบสถ แต่มีลักษณะเรียบง่ายกว่ามาก ลักษณะของฐานอ่อนโค้งมากกว่าอุโบสถ แม้เสาด้านหน้าจะเป็นเสาย่อมุมสิบสองเช่นกัน แต่ไม่มีคันทวยค้ำยัน มีประตูด้านหน้าเฉพาะประตูเดียว ผนังด้านหลังปิดทึบ ผนังด้านข้างเจาะช่องหน้าต่าง ด้านละ ๑ บาน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาสีเคลือบผืนผ้า ปลายแหลม หลังคาลดหนึ่งชั้น มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันเรียบไม่มีลวดลายภายในประดิษฐาน พระประธาน สลักจากหินทรายแดง พอกปูนปั้นลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย ด้านหน้ามีพระสาวกยืนประคองอัญชลีอยู่ข้างละ ๑ องค์ และมีพระพุทธรูปอื่นๆอีกจำนวนหนึ่ง

เจดีย์หลวง

เจดีย์ประธานหน้าอุโบสถหรือเจดีย์ทรงเครื่อง ตั้งอยู่
ด้านหน้าระหว่างอุโบสถกับวิหาร (ทางทิศตะวันออก)
ตามคตินิยมของการสร้างอุโบสถสมัยอยุธยาตอนปลาย
แต่เดิมมีเจดีย์อยู่แล้วขนาดเล็ก ต่อมาสร้างเสริมเจดีย์
องค์ใหญ่ครอบเจดีย์องค์เล็กเพื่อบรรจุพระบรมธาตุ
ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นเจดีย์ทรงกลมขนาดใหญ่
ฐานทรงกลมมีชั้นลูกแก้ว ๓ ชั้น องค์ระฆังตกแต่ง
ด้วยสังวาลย์ มีมาลัยร้อยสลักกันที่ฐานองค์ระฆัง
ตกแต่งด้วยกระจังเจิมล้อมรอบ ได้กระจังเป็นลายหน้า
กระดานรองรับด้วยบัวจกรน องค์เจดีย์เป็นมาลัยเถา
ฐานเจดีย์เป็นกำแพงแก้ว ส่วนบัลลังก์ย่อมุมไม้ ๑๒
เหนือบัลลังก์มีซุ้มจระนำและเสาศิลาแลงสลักกัน เหนือขึ้นไป
ทำเป็นบัวลูกแก้วขึ้นไปจรดถึงปลีและหยดน้ำค้าง
มีบันไดทางขึ้นสู่ชั้นประทักษิณทางด้านหน้า พนักชั้น
ประทักษิณเป็นลูกกรงทรงแจกันจีน

เจดีย์ราย

อยู่ทางทิศเหนือของวิหารเป็นเจดีย์รายอยู่ ๔ องค์ ขนาดต่างกันตามลำดับ เหมือนกับเรียงความสำคัญขององค์เจดีย์ด้วยขนาดตามคตินิยม แบบอย่างศิลปะประเทศอียิปต์ รูปแบบของเจดีย์แบ่งออกเป็นคู่ๆ ลักษณะเจดีย์แตกต่างไปจากเจดีย์อื่นในเพชรบุรี คูภาพรวมแล้วคล้ายกับเจดีย์ทรงสูงในถ้ำเขาหลวง คู่แรกนับเริ่มต้นจากทางทิศตะวันออก องค์แรกมีขนาดใหญ่กว่าองค์ที่สองแต่รูปแบบเหมือนกัน เป็นเจดีย์ทรงสูงมีบัลลังก์แปดเหลี่ยม ไม่มีเสาดาน มีฉัตรหรือบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปเหนือบัลลังก์จนถึงปลี องค์ระฆังกลมและผายเหมือนกับได้รับการบูรณะ แต่เดิมที่เส้นองค์ระฆังน่าจะเกือบเป็นรูปทรงกระบอก ทำนองเดียวกันกับเจดีย์ทรงสูงในถ้ำเขาหลวง องค์เจดีย์กลมตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยม รูปแบบบ่งบอกถึงศิลปะอโยธยาและสุพรรณภูมิหรือที่เรียกว่าศิลปะสมัยอู่ทอง คู่สองมีขนาดเล็กกว่าองค์แรกและองค์สุดท้ายด้านทิศตะวันตกเล็กสุด เจดีย์ทั้งสององค์ มีบัลลังก์กลม ไม่มีเสาดาน มีบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปเหนือบัลลังก์จนถึงปลี ลักษณะเช่นนี้เป็นรูปแบบศิลปะสมัยอู่ทองเช่นกัน รูปทรงเจดีย์รายดังกล่าวนี้ถอดแบบมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถและเป็นเจดีย์แม่แบบให้กับเจดีย์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี

ศาลาการเปรียญ

เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่งดงามอีกชิ้นหนึ่งของวัดเกาะแก้วสุทธาราม เป็นเรือนโถงทรงไทย มีศาลาสกัถตั้งขนาดทั้ง ๒ ด้าน ปิดหัวท้าย มีจารึกถึงการสร้าง ที่เหนือประตูทางเข้า ด้านตะวันตก ระบุชื่อเจ้าอธิการโถมเป็นผู้สร้าง แม้จะเป็นศาสนสถานที่สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ อันถือเป็นงานรุ่นหลังแล้วก็ตาม แต่ก็มีคุณค่าทางศิลปะสูง ทั้งทรวดทรงและความประณีตในฝีมือ ใช้ไม้สักและไม้มะค่าในการก่อสร้าง ความยาว ๖ ห้อง ลักษณะเป็นเรือนไทย ยกพื้นสูง ๑.๘๐ เมตร มีปีกนกคลุมโดยรอบ หลังคาทรงจั่วไม่มีชั้นลด มุงด้วยกระเบื้องใบโพธิ์ มีซ้อฟ้า ใบระกา หางหงส์ เป็นเครื่องไม้ประดับกระจก คันทวยหรือค้ำยันใช้เหล็กดัดแบบหูช้างรับปีกนก ซึ่งเป็นที่นิยมสำหรับการก่อสร้างอาคารในสมัยนั้น ฝาเป็นฝาเพี้ยมทำลวดลายฉลุในตัว มีกรอบล้อม หน้าต่างเปิดโล่งเป็นสองบาน ตั้งเป็นลูกกรงป้องกันขโมย กรอบหน้าต่างหนาล้อมไปถึงช่องลม

ปัทมุตตรัย

กฏ

เป็นเรือนไทย อยู่ทางด้านทิศใต้ ประดับด้วยปั้นลมหางหงส์ สวยงามทั้งเครื่องบน ฝารอบนอกและฝาเพ็ญ กรอบหน้าต่างกว้างทำเป็นบัวลูกแก้ว ค้ำยันเรียบง่าย ฐานค้ำยันเป็นรูปบัวหงายรองรับลูกแก้ว แกะสลักด้วยไม้ทรงหน้าตักแบน หน้าจั่วเป็น รูปสามเหลี่ยมด้านเท่า สร้างขึ้นเพื่อซ่อมมื่อก่อนที่จะลงมือสร้างศาลาการเปรียญ ลักษณะมีจารึกติดอยู่ที่ฝาเพ็ญด้านใน ต่อมาในภายหลัง วัดจำเป็นต้องขยายกุฏิให้กว้างขึ้น ต้องรื้อจารึกออก ชุ่มประตู่ทางขึ้นกุฏิสงฆ์ก่ออิฐถือปูน รูปทรงชุ่มประตู่ยอดบุษบก ลักษณะจอกแห่ที่ทอดลงมาจากยอดชุ่มโค้งงดงาม ลูกกระพ่ายตั้งอยู่บนชั้นกระจะหน้า ชุ่มประตู่โค้ง มีเสาอิงในตัว เป็นเสาบัวสองชั้นแบบประยุกต์ ได้รับอิทธิพลมาจาก ชุ่มประตู่วัดเกาะแก้วสุทธารามทางทิศตะวันออก

ศาลาทำนํ้าเขศวร

ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตก ตัดริมแม่น้ำเพชรบุรีตามคำบอกเล่า แล้วที่เรียกกันว่าศาลาทำนํ้าเขศวร เนื่องจากสมัย
พระอริการดิษเป็นเจ้าอาวาส สร้างขึ้นเพื่อถวายเจ้านายต่างกรม จึงตั้งชื่อตามพระนามกรมหมื่นมเหศวร
เป็นศาลายกพื้น หลังคาลาด 2 ชั้น มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันแกะสลักไม้โดยใช้ลายพุ่มข้าวบิณฑ์
เป็นหลักมีพนักพิงโดยรอบ พนักพิงเป็นลูกกรงกลึงด้วยไม้ ลักษณะลูกมะหวดตลอดพนักพิงตรงช่อง
ระหว่างเสาเว้นเป็นช่องสี่เหลี่ยมทึบเอาไว้สองช่อง ภายในช่องแกะสลักรูปดอกพุดตาน ฉลุโปร่ง แล้วล้อม
กรอบเป็นช่วงๆ แกะสลักอย่างสวยงามเป็นแบบของสกุลช่างเพชรบุรี สร้างในช่วงสมัย พ.ศ. ๒๔๐๐-๒๔๒๒

หอระฆังเก่า

ตั้งอยู่ตรงประตูทางขึ้นด้านหลังกุฏิสงฆ์ เยื้องศาลา
ทำนํ้ามเหศวร รูปทรงหระฆังเป็นหอกกลอง มีช่อฟ้า
ใบระกา หางหงส์ สร้างด้วยไม้ทั้งหมด ยกพื้น ๒ ชั้น
มีระเบียงลูกกรงเป็นเสาดะลุ (แบบพะเนียงช้าง)
หน้าบันแกะสลักด้วยไม้ไม้สักนํ้า ลวดลายเรียบง่าย
แยกลายด้วยนกคาบและหน้าสิงห์ จุดเด่นอยู่ที่ช่อฟ้า
เป็นแบบอยุธยาโดยเฉพาะ มีเพียงไม่กี่แห่งในจังหวัด
เพชรบุรี ช่อฟ้าปากครุฑมีส่วนปากจุ่ม ควําลง มัก
นิยมเรียกว่า ช่อฟ้าเล็บเหยี่ยวหรือช่อฟ้าหน้าควํ่า

หอระบั้งใหม่

ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างศาลาสักดิ์ของศาลาการเปรียญ
ทางทิศตะวันตก สร้างใน พ.ศ. ๒๔๘๓ สมัยพระครู
เพชรปมคุณ (หลวงพ่อหลุย สุวณฺโณ) เนื่องจาก
หอระบั้งหลังเก่ามีความทรุดโทรมจึงได้ทำการสร้าง
หอระบั้งที่สร้างแต่พองามเป็นสถาปัตยกรรมเรือนยอด
รูปลักษณะเป็นบุษบก ยอดแหลมทรงมงกุฎฐานสิงห์
มุมใต้เครื่องยอดมงกุฎปั้นรูปครุฑลอยตัวแบกรับไว้
และมีบันแถลงลด ๒ ชั้นช่อฟ้าตกแต่งพิเศษ มีรักร้อย
ประดับขึ้นไปจนถึงปลายงอนของช่อฟ้า ทางหงส์
ปั้นเป็นเศียรพญานาค รวมไปถึง คันทวยก็เป็นรูป
พญานาค ได้รับอิทธิพลจากธรรมาสันในศาลาการเปรียญ

จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม

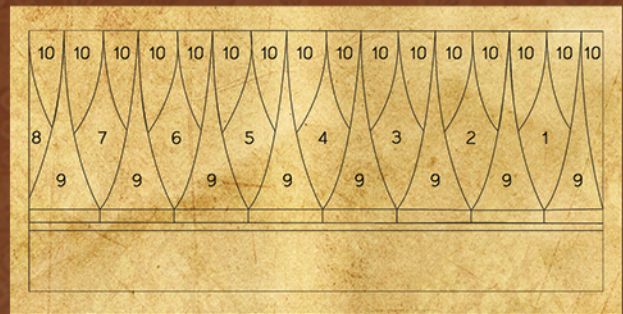

จากหลักฐานโบราณวัตถุ สถานที่พบในวัดเกาะสันนิษฐานได้ว่า คงสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย อ้างอิงจากจารึกบนผนังของอุโบสถและอ้างอิงจากบันทึกเสด็จตรวจการคณะสงฆ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ภายในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว ผนังทั้งสี่ด้านได้รับการตัดผนังและใส่แผ่นเหล็กไว้สนิมกันความชื้นและฝังท่อระบายอากาศเป็นระยะโดยรอบ ผนังทุกด้านมีภาพจิตรกรรมสีฝุ่นผสมกาว มีเรื่องพุทธประวัติ มารผจญ สัตตมหาสถาน อัฐมมหาสถาน พระอดีตพระพุทธเจ้า ๒๔ พระองค์ จักรวาล และดาวฤกษ์ตามความคิดของคนโบราณ พระพุทธบาทชายทะเลและเทพชุมนุม ผนังด้านหน้าพระประธานเป็นภาพจักรวาลตามคติโบราณ ส่วนผนังด้านหลังเป็นภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ ผนังด้านทิศใต้เป็นภาพพุทธประวัติตอนสำคัญที่เกิดขึ้น ณ สถานที่สำคัญ ๘ แห่ง เรียกว่า อัฐมมหาสถาน แทรกอยู่ระหว่างภาพเจดีย์ใต้ภาพฉัตร ส่วนผนังด้านทิศเหนือเป็นภาพแสดงสถานที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าเสด็จประทับหลังตรัสรู้แล้ว ๗ แห่ง เรียกว่า สัตตมหาสถาน แทรกอยู่ระหว่างภาพเจดีย์ใต้ภาพฉัตร เช่นเดียวกัน เหนือขึ้นไปเป็นภาพนักสิทธิ์วิทยากรและคนธรรพ์ ที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของชนชาติต่างๆ และมีอักษรจารึกระบุ พ.ศ.๒๒๓๗/๗ บอกเวลาที่บูรณะภาพจิตรกรรมนี้ ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.๒๒๓๕ – พ.ศ.๒๓๐๑) ศิลปินแบ่งฝาผนังเป็นช่องๆ โดยเขียนภาพเจดีย์และฉัตรสลับกันไป

ภาพด้านขวาพระประธาน

เป็นภาพเจดีย์สลักกับฉัตรและใต้ฉัตรเป็นภาพ
อัฐมहाสถาน คือ สถานที่สำคัญ ๘ แห่ง แบ่งเป็นช่องๆ
เริ่มเรียงจากด้านขวาไปด้านหน้าพระประธาน แบ่งลำดับภาพดังนี้

ลำดับที่ ๑

ปฐม ลุมพลิชาติ (ที่ประสูติ)

ภาพปางประสูติ เมื่อพระนางสิริมหามายา เสด็จประสูติ
โอรสองค์แรกและพระโพธิสัตว์ประสูติได้ร่มไม้สาละ ณ
ป่าลุมพินีวันระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ
นางสนมกำบับอัญเชิญพระกุมารใส่พาน เหล่านางสนม
มีทั้งไว้ผมสั้น ผมยาวประป่าผมมวย เมื่อเสด็จกลับ
พระนคร มีภาพกุมารทรงช้างทหาร ที่เดินช้าง
ช้างแต่งตัวสวมหมวกหนัง มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“ลัมเดจหน่อพุททาทกุลประสูตแทบตันไม้รังชื่อลัมพลีวรรณ”

ลำดับที่ ๒

หุติย์ โพธิมุตตม (ที่ตรัสรู้)

ภาพปางตรัสรู้พระพุทธเจ้าประทับนั่งขัดสมาธิ
อยู่ใต้ร่มโพธิ์ มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“สมเด็จพระเจ้าเสด็จเหนือโพธิ์บันลึงใต้ต้นไม้พระมหาโพธิ์แล”

ลำดับที่ ๓
ตติย ฌมจกญกญจ (ที่ปฐมเทศนา)

ภาพปฐมเทศนา พระพุทธเจ้ากับพระสาวก ๔ รูป
เป็นการครององค์สงฆ์ พระพุทธองค์ประทับบนรัตน
บัลลังก์ ทรงจีวรสีแดง ส่วนสาวกทั้งสี่ จีวรมีสีอ่อน
เบื้องล่างเป็นรูปเทวดา มีพระอินทร์สถิตตรงกลางเป็น
ประธานของภาพ ด้านข้างมีพระพรหมกับหมู่เทพยดา
มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“ส้มแดงพระเจ้าเทศนาพระธรรมจัก”

ลำดับที่ ๔

จตุตถ ปาลี เลยุยก (ที่ประทับปาลีไลยก์)

ปางปาลีไลยก์ ช้างป่าเลไลยก์ถวายภาชนะใส่น้ำและ
 ลิงถวายรวงผึ้งแด่พระพุทธองค์ เบื้องล่างเป็นพระจีน
 ถอดเสื้อเอาจีวรคลุมศีรษะ บางท่านว่าเป็นภาพเจ้าลัวะ
 ในเมืองเพชร แสดงให้เห็นความสุขสบายและอารมณ์ดี
 มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“สัมเด็จพระเจ้าเสด็จอยู่ป่าปาเลไลยก์”

ลำดับที่ ๕
ปัญจม ทนपालญจ (ที่ทรมารช้างธรรपालหัตถิ)

ปางทรมานช้างธรรपालหัตถิ ด้านล่างมีภาพพระ
ใส่หมวกฝรั่ง อยู่กับฝรั่งกลุ่มหนึ่ง (บางท่านว่า
ปางทรมานช้างนาฟ้าคีรี) มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“สมเด็จพระเจ้าธรา ช้างธรรบาลญ”

ลำดับที่ ๖ ฉนวน ปาฏิหาริย์ (ที่กำมกปาฏิหาริย์)

ปางแสดงยมกปาฏิหาริย์ พระพุทธรองค์ทรงแสดง
ยมกปาฏิหาริย์บนต้นมะม่วง ช้างได้เป็นเหล่าสาวกของ
พระพุทธรองค์ จีวรของพระพุทธรองค์เป็นสีแดง ส่วนของ
สาวกนั้นเป็นสีอ่อนมาก มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“สมเด็จพระเจ้ากัปปาติหา”

ลำดับที่ ๓/
 สุตตม์ สิริเทวานัน (ที่โปรดพุทธมารดา)

ภาพพระพุทธองค์แสดงฤทธิ์ปราบเดียรฉัตร พระ
 บรมศาสดาทรงเหาะมาyingเสาทอดเดียว บรรดาเดียรฉัตร
 อยู่บนหอเสาดิยวั้น ส่วนมากเป็นแขกอาหรับ พวกนับถือ
 ศาสนามุสลิม ส่วนรอบพระวรกายมีลายกนกออกมาทั้ง
 สองข้างแสดงว่ากำลังทรงฤทธิ์อยู่ มีตัวอักษรบรรยายภาพ

“ทั้ง ๖ หมุกทำริทธิแข่งพระเจ้า”

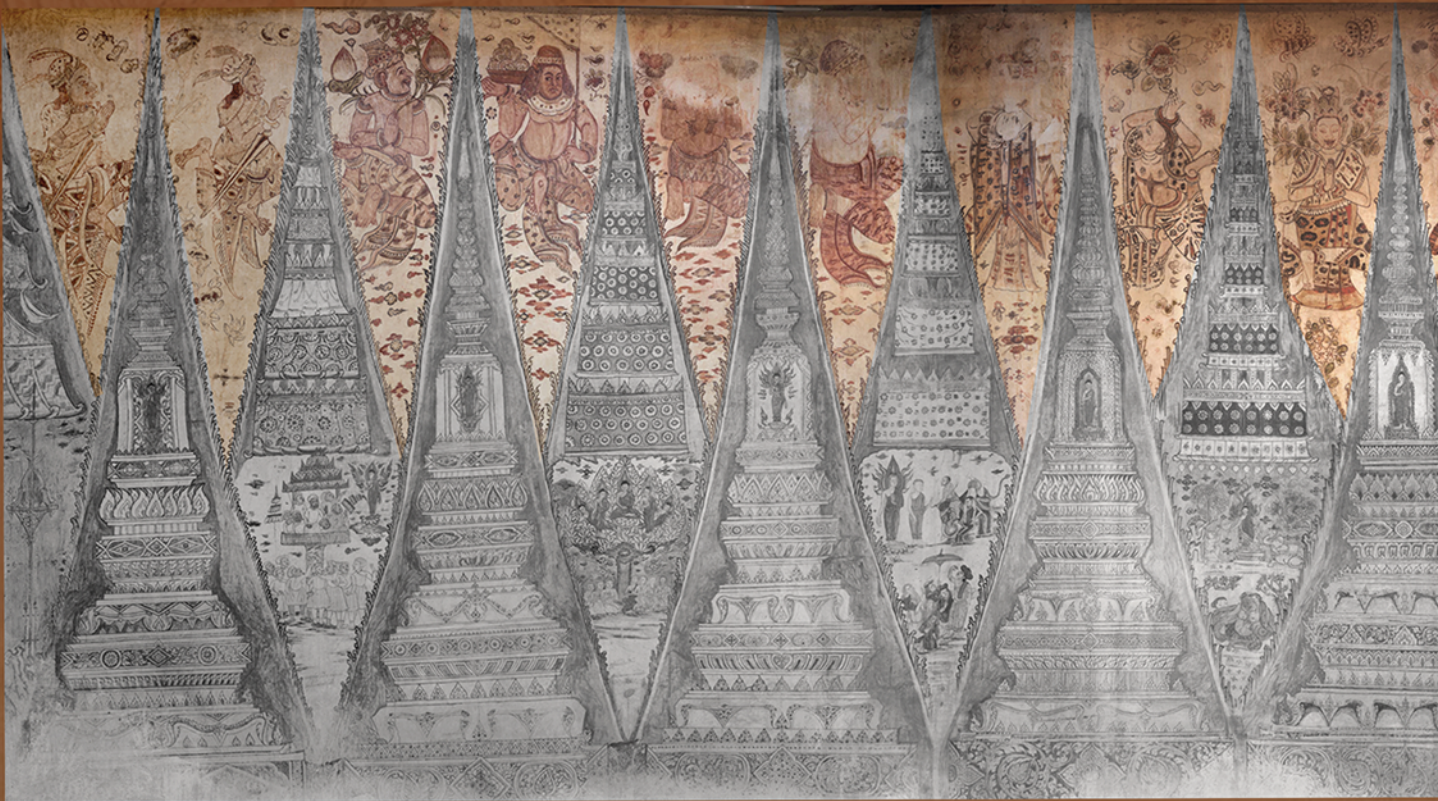

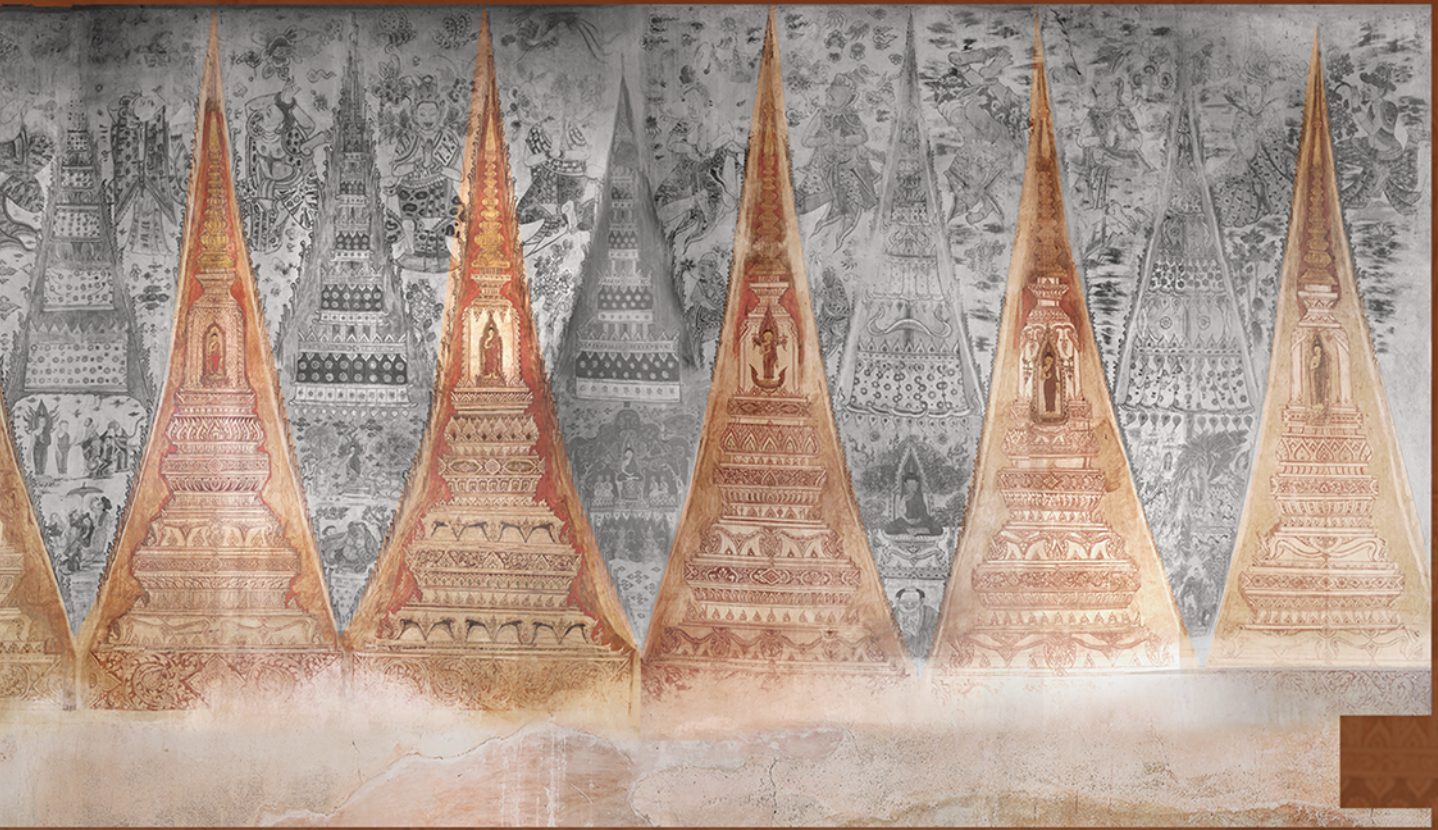
ลำดับที่ ๘
อัฐฐมัม ปรินิพพุตัม

ลำดับที่ ๙

การภาพเจดีย์สลักกับเนื้อเรื่อง
ที่จิตรกรแทรกไว้นั้น เป็นเทคนิค
ชั้นสูง หากมองเห็น ๆ อาจจะมองว่า
เป็นการเขียนเจดีย์ซ้ำ ๆ แต่เมื่อ
สังเกตจะเห็นได้ชัดเจนว่า เป็นการ
แบ่งเนื้อเรื่อง โดยใช้เจดีย์สลักกับฉัตร
แล้วใช้เส้นลันทาในการแบ่งเจดีย์
กับฉัตร ทำให้ภาพแยกองค์ประกอบได้ง่าย
ไม่รู้สึกบิ่บหรือคับแคบ ภาพเจดีย์พื้นหลัง
ของเจดีย์เป็นสีดินแดงที่ค่อนข้าง
ออกส้ม เส้นลันทาไม่หนา แต่เขียน
คล้ายเป็นเส้นครีบก มีลักษณะ
คล้ายคลึงกับวัดช่องนนทรีเจดีย์
ในช่องปลายแหลมตั้งขึ้น เว้น
องค์เจดีย์เป็นสีขาว แล้วตัดเส้น
ด้วยสีดินแดงเขียนพระพุทธรองค์
ที่ระฆัง

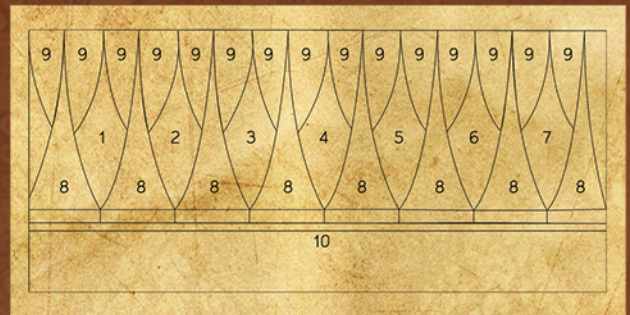
ลำดับที่ ๑๐

ภาพตอนบนสุดของผนังที่จะเขียน
ภาพนักสิทธิ์ วิทยาธร คนธรรพ์หรือ
เรียกอีกอย่างว่า ภาพวิทยาธร ๑๒ ภาษา
วิทยาธร (วิชาธรหรือพิทยาธร)
แปลตามศัพท์ว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งวิชา
โบราณจารย์บางท่านว่าเป็นเทวดาชั้นต่ำ
อยู่ระหว่างเทวโลกกับโลกมนุษย์
เป็นนัยว่าผู้มีน้ำใจดี วิชาสูงภาพอ่อน
หวาน วิทยาธรมีอาวุธประจำกาย
สามารถลำแสงฤทธิ์เหาะเหินไปในอากาศ
วิทยาธรที่ปรากฏนั้น อยู่ในท่าเหาะและ
พนมมือ นุ่งห่มแบบฤๅษี แต่ใบหน้า
การแต่งกายดูเป็นชาวต่างชาติ เช่น
แขก จีน ฝรั่งเศส เขมร เป็นต้น
รูปวิทยาธรมีทั้งหมด ๒๗ องค์เท่ากับ
จำนวนดาวฤกษ์ในวิชาโหราศาสตร์พอดี

ภาพด้านซ้ายพระประธาน

เป็นภาพเจดีย์สลักกับฉัตรเช่นเดียวกับด้านตรงข้าม แต่เป็นภาพแสดงสถานที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าเสด็จประทับ หลังจากตรัสรู้แล้ว ๗ แห่ง เรียกว่า สัตตมหาสถาน ลำดับภาพเป็นดังต่อไปนี้

ลำดับที่ ๑

ทูลิตย อนิมิตฺตํ (ที่ประทับที่อนิมิตฺตเจดีย์)

ประทับที่อนิมิตฺตเจดีย์ ประทับเสวยวิมุตติสุขที่อนิมิตฺตเจดีย์ หลังตรัสรู้แล้ว ทรงเสวยวิมุตติสุขอีก ๔๙ วัน หรือ ๗ สัปดาห์ สัปดาห์แรกทรงประทับที่เดิมคือที่ตรัสรู้ สัปดาห์ที่สองทรงดำเนินไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพระศรีมหาโพธิ์ เมื่อระยะพอเหมาะแก่ที่จะทอดสายพระเนตร จึงผินพระพักตร์กลับมาเฝ้าพิจารณาต้นโพธิ์ที่ประทับอีกครั้งหนึ่ง เป็นการรำลึกคุณแห่งต้นไม้นั้น ซึ่งได้ชื่อต่อมาว่า โพธิ์ เพราะเป็นที่รู้แจ้งแห่งปัญญา ทรงเลื่อมพระเนตรโดยไม่กระพริบเลยตลอดระยะเวลา ๗ วัน ณ ที่แห่งนี้ เรียกว่า อนิมิตฺตเจดีย์ บางทีเรียกปางถวายเนตร แต่เนื้อหาในภาพ เป็นพระพุทธองค์ประทับปางรำพึง

ลำดับที่ ๒

ตติย จงกมฺ เสฏฐํ (ที่ประทับพุทธจกกรมเจดีย์)

ประทับพุทธจกกรมเจดีย์หรือรัตนจกกรมเจดีย์ ทรงดำเนินจกกรมระหว่างอนิมิสเจดีย์กับต้นอชชปาโลนคร (ต้นไทร) จนสิ้นเดือนวิสาขะเป็นเวลาอีก ๗ วัน ณ ที่นี้ ได้นามว่ารัตนจกกรมเจดีย์หรือพุทธจกกรมเจดีย์

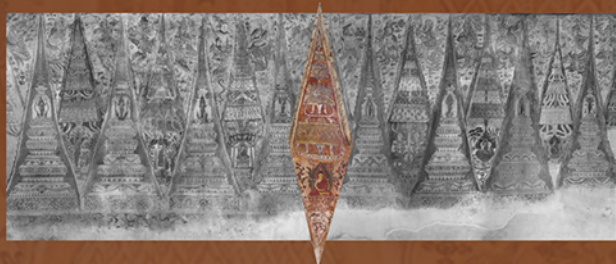

ลำดับที่ ๓

จตุตถ รัตนามร (ที่ประทับในเรือนแก้ว)

ทรงประทับในเรือนแก้วคือในสัปดาห์ที่ ๔ เสด็จ
จากรัตนจักรมเจดีย์ไปทางทิศเหนือแห่งต้นโพธิ์
ประทับนั่งสมาธิ ณ เรือนแก้ว ที่เทพดาเนรมิตถวาย
ณ ที่นี้ได้นามว่า รัตนมรเจดีย์ ด้านล่างบัลลังก์ มีภาพ
ลักษณะคล้ายคนแบกหามศีรษะเข้าหากัน หรือการละเล่น
หัวล้านชนกัน

ลำดับที่ ๔

ปญจม อชชปาลญจ (ที่ประทับใต้ต้นไม้ไทร)

ต่อมาในลำดับที่ ๔ เสด็จไปยังต้นอชชปาลนิโครธ (ต้นไทร) อันเป็นที่พักแห่งคนเลี้ยงแพะ เรียกชื่อสถานที่นี้ว่า อชชปาลนิโครธ ด้านล่างเป็นกลุ่มแพะ

ลำดับที่ ๕

ภาพเทวดา ๒ องค์ นั้งชันเข้า ประคองฉัตรสี่ชั้นหน้า
เข้าหากันอยู่ใต้ฉัตร ใต้เทวดาลงไปมีช่อดอกบัว ๓ ดอก
ใต้ฉัตรมีดอกไม้ ๒ ดอก เหมือนดาว เป็นการจัดภาพ
ของอยุธยาและนำสังเกตว่าเทวดาในภาพเขียนนั้งชันเข้า
เป็นแบบเก่าต่างกับอยุธยาปลายสุดที่นั้งคุกเข้า ๒ ข้าง

ลำดับที่ ๖

มัจจุลินเทน ฉฏฐมัม (ที่ประทับ ณ สระมัจจุลินทร์)

ลำดับที่ ๖ พระองค์เสด็จไปประทับใต้ร่มไม้มัจจุลินท์ (ต้นจิก) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระศรีมหาโพธิ์ ระหว่างนั้นเกิดพายุอย่างหนัก ปรากฏพญานาค มัจจุลินท์ ซึ่งอาศัยอยู่ในสระใหญ่ใกล้ที่ประทับ ได้เข้ามาปรากฏกาย ๗ รอบเป็นพุทธบัลลังก์ และแผ่พังพาน เป็นฉัตรกันลมฝนพายุ

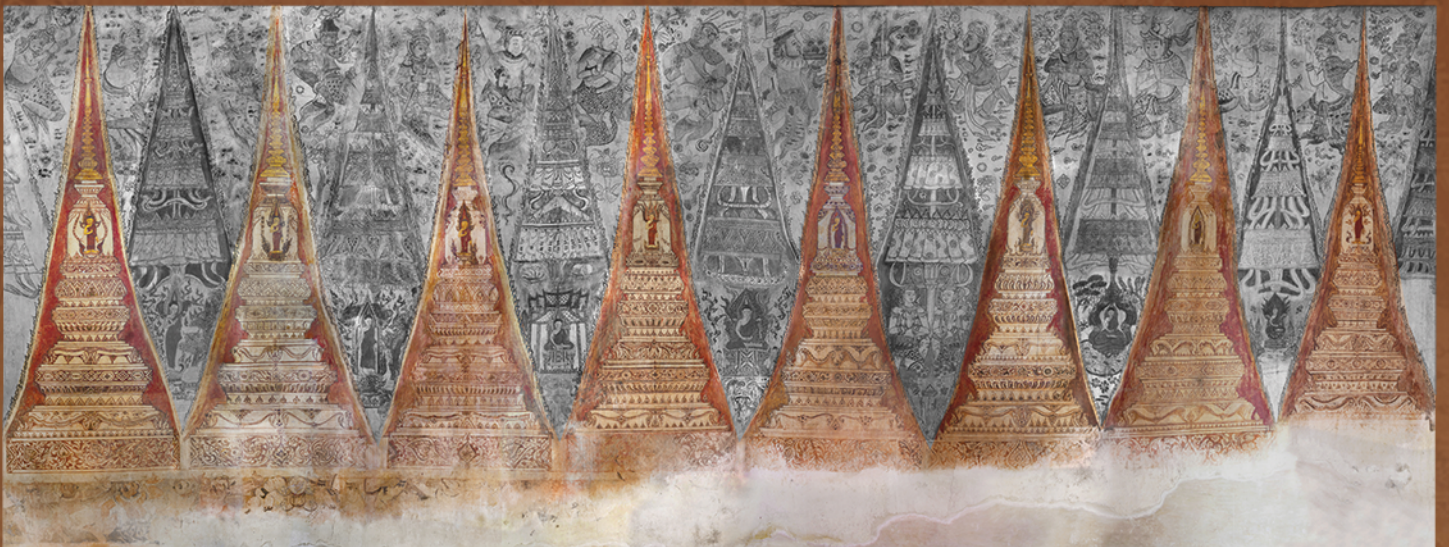
ลำดับที่ ๓

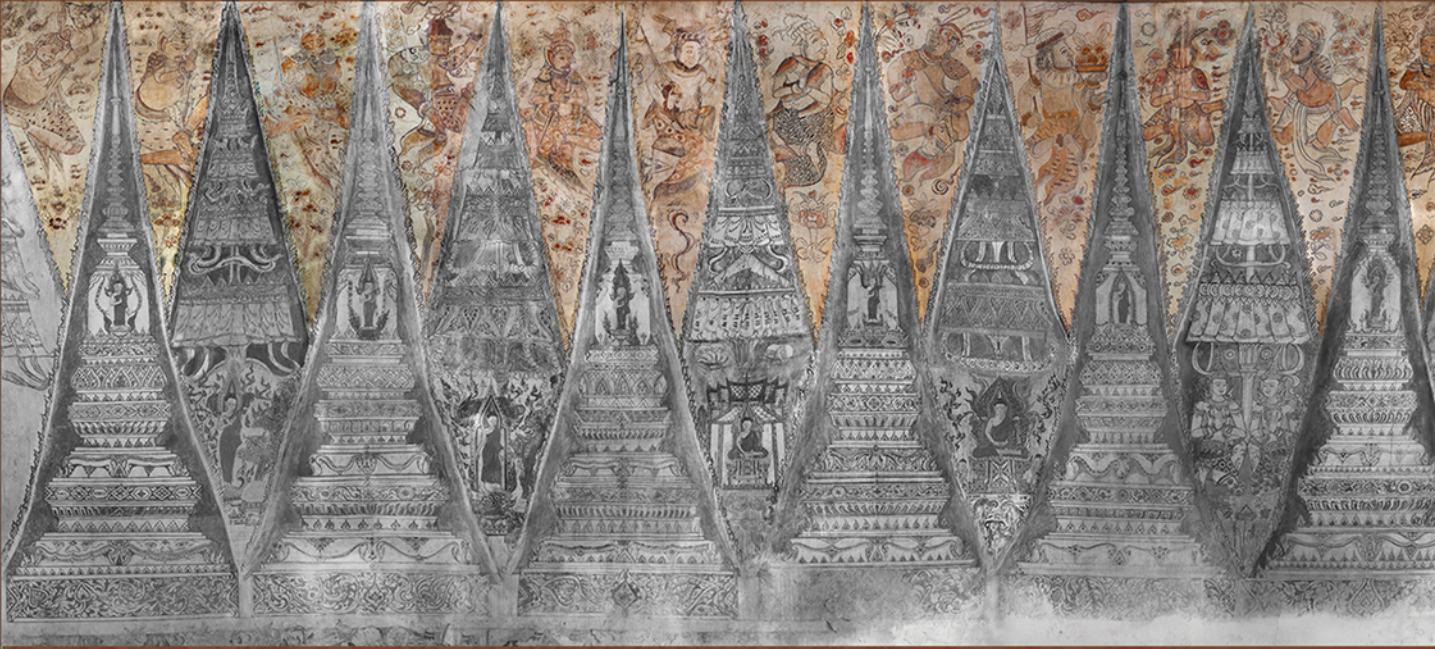
สตตม ราชายตน์ (ที่ประทับใต้ต้นราชายตน์พฤกษ์)

ลำดับที่ ๓ จิตรลงจากร่มไม้จิกไปประทับยัง
ร่มไม้เกต (ราชายตน์พฤกษ์) อันอยู่ทางทิศใต้ของต้นไทร
ประทับบำเพ็ญสมาธิอีก ๓ วัน ณ ที่นี้พระอินทร์ได้
ถวายไม้สีพระทนต์และผลสมอ จากนั้นทรงสำราญ
พระสรีระแล้วเข้าประทับใต้ร่มไม้ราชายตน์ เสด็จวิมุตติ
สุขเป็นลำดับสุดท้าย ต่อมาจึงทรงรับข่าวลัดตจาก
นายตปุลสและนายภัลลิกะแต่ทรงไม่รับบาตร ท้าวจตุ
โลกบาล ผู้รักษาทิศทั้งสี่ จึงเหาะลงมาถวายบาตรโดย
มิทันได้นัดหมายกัน ทรงดำริว่าบรรพชิตไม่พึงมีบาตร
มากกว่า ๑ ใบ จึงอธิษฐานรวมบาตรทั้ง ๔ ใบเข้าด้วยกัน
แล้วรับข่าวลัดตุนั้น ด้านข้างพระพุทธองค์มีภาพเทวดา
ทั้ง ๔ องค์ น่าจะเป็นท้าวจตุโลกบาล

ลำดับที่ ๘

ภาพเจดีย์ระหว่างฉัตร เช่นเดียว
กับด้านขวา ในลำดับนี้ภาพจะ
เขียนเป็นเจดีย์มีรูปพระพุทธเจ้า
ที่ระฆัง เรียงเป็นแถวไปลักษณะ
ของเจดีย์เป็นแบบสมัยอยุธยา
ภาพเจดีย์เป็นภาพเขียนเจดีย์ซ้ำๆ
กันสลับกับฉัตร โดยใช้เส้นลื่นเทา
แบ่งเนื้อเรื่องให้ชัดเจนขึ้น

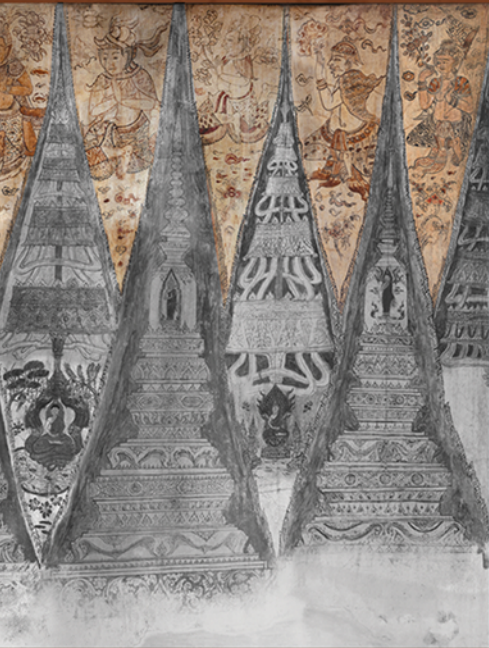

ลำดับที่ ๑๐

เป็นภาพมารแบกเรียงอยู่เป็นแถว และกำลังแบกฐานเจดีย์อยู่ แต่เนื่องจากกาลเวลาได้ลบเลือนภาพช่วงนี้ จึงเหลือให้ชมเพียงเล็กน้อย

ลำดับที่ ๙

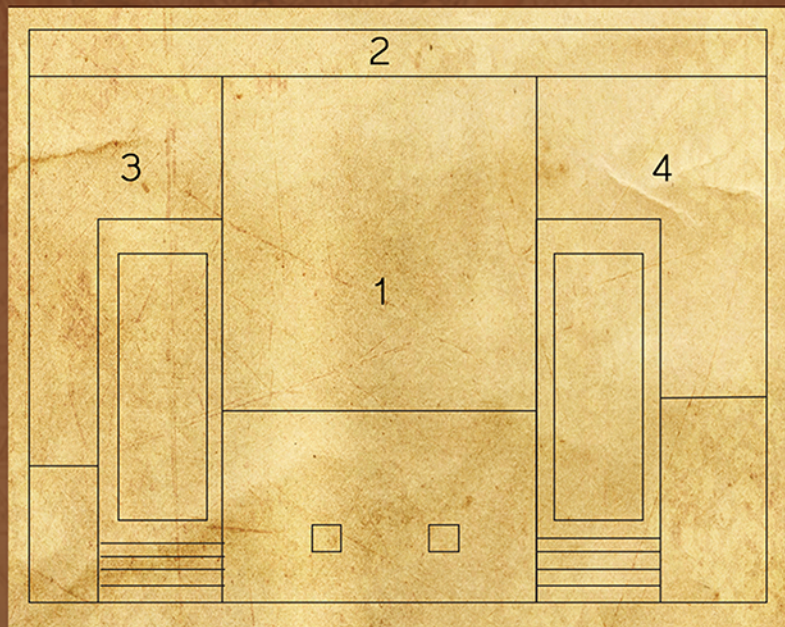
ภาพตอนบนสุดของผนังที่จะเขียนภาพนักษัตร วิทยาธร
 คนธรรพ์หรือเรียกอีกอย่างว่า ภาพวิทยาธร ๑๒ ภาษา
 เช่นเดียวกับผนังด้านตรงข้าม วิทยาธร (วิชาธรหรือ
 พทยาธร) แปลตามศัพท์ว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งวิชา โบราณจารย์
 บางท่านว่าเป็นเทวดาชั้นต่ำอยู่ระหว่างเทวโลกกับโลก
 มนุษย์ เป็นนัยว่าผู้มีน้ำใจดีวจาสุภาพอ่อนหวาน
 วิทยาธรมีอาวุธประจำกาย สามารถลำแสงฤทธิ์เหาะเหิน
 ไปในอากาศ วิทยาธรที่ปรากฏนั้น อยู่ในท่าเหาะและ
 พนมมือ นุ่งห่มแบบฤๅษี แต่ใบหน้า การแต่งกายดูเป็น
 ชาวต่างชาติ เช่น แขน จีน ฝรั่งเศส เขมร เป็นต้น

ภาพด้านหน้าพระประธาน

จิตรกรรมด้านหน้าพระประธานมีเรื่องราวไตรภูมิและดาวฤกษ์ต่างๆ อีกทั้งเหนือกรอบประตูได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระพุทธเจ้า ภาพเจ้าเมืองต่างๆเสด็จมาขอแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ มีการสอดแทรกภาพทิวทัศน์และลักษณะการแต่งกายของผู้คนในสมัยนั้นอีกด้วย อีกทั้งยังเล่าเรื่องราวพระพุทธประวัติ ตอนเทวทูตทั้ง ๔ เนรมิตกายให้พระพุทธเจ้าเห็นสังขารของมนุษย์ ที่มีแก่ มีเจ็บ มีตาย และภาพสมณะ มีลำดับในการแบ่งเรื่องราวดังนี้

ภาพเขียนเขียนช่วงนี้แสดงความสามารถของผู้เขียนอย่างสูง เขียนได้สวยงามและวางองค์ประกอบภาพได้ดี ในพื้นที่แคบแต่บรรจุสาระไว้มากมาย การละเล่นที่แสดงไว้มากมาย เช่น ไตรราว โขน ละคร การต่อล้อ ทิ้งมะนาว ไปรยทาน ปั่นเสาน้ำมัน หกสูง การแบ่งภาพใช้เส้นโค้งต่างๆ แยกเรื่องทำให้ไม่รู้สึกกีดขวางและไม่เปลืองพื้นที่

ลำดับที่ ๑

จิตรกรรมฝาผนังตรงกลางซึ่งอยู่ระหว่างช่องประตูจนจรดเพดาน เป็นภาพลัทธิบรรพตหรือภาพจักรวาล คือ ภาพเขาพระสุเมรุ เขาสัตตบริภัณฑ์ (ยุคนธร อสิณธร กรวิก สุททันะ เนรมินทร วินันตกะ อัสดกัณณะ ระหว่างเขาแต่ละชั้นมีแม่น้ำสีทันดรคั่น) มีวิมารอยู่บนยอดเขาทั้ง ๗ ยอดเขาพระสุเมรุ มีวิมารของพระอินทร์ที่เรียกกันว่า สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในภาพมีพระพุทธเจ้า กำลังประทับ โปรดพระอินทร์และพระพรหม ด้านขวาเป็นพระเจดีย์จุฬามณี ด้านซ้ายเป็นต้นปาริชาติเบื้องล่างมีช้างเอราวัณ

ถัดขึ้นไปเป็นวิมานชั้นต่างๆ มียามาวจร ดุลิต นิมานรดี และปรนิมิตวสวัตติ (สวรรค์ชั้นแรกคือ จาตุมหาราชิกา บนยอดเขายุคนธร ถัดมาเป็นดาวดึงส์) นอกจากวิมานที่อยู่บนเขาสัตตบริภัณฑ์ ยังมีวิมานต่างๆ ล่องลอยอยู่ทั่วไป และในวิมานต่างๆ มีดาวนักษัตร พระอาทิตย์ พระจันทร์ และพระราหู

ลำดับที่ ๒

ตอนบนสุดของผนัง เขียนภาพพระอดีตพุทธเจ้าอยู่ใต้ฉัตร ๒๔ พระองค์ คั่นด้วยพระปรางค์ ซึ่งมีพระพุทธรูปปางห้ามญาติ (ปางประทานอภัย) ประดิษฐานอยู่ในซุ้มจระนำ หน้าพระปรางค์ แต่ละองค์ สันนิษฐานว่า พระปรางค์ หมายถึงพระสถูปอันเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธรูปเจ้าที่สิ้นยุคไปแล้ว ๒๔ พระองค์

เป็นที่น่าสังเกตว่าพระปรางค์และฉัตรตรงกลางไม่มีพระพุทธรูปอยู่ คงสำหรับพระพุทธรูปเจ้าองค์ปัจจุบันและพระศรีอารยเมตไตรย์ การเขียนภาพพระอดีตพุทธเจ้าเป็นความนิยมอย่างมากในจิตรกรรมสมัยอยุธยา

ลำดับที่ ๓

ภาพเหนือกรอบประตูด้านซ้ายเป็นภาพพระมหากัสสปะพร้อมด้วยพระสงฆ์ ๕๐๐ รูป เดินทางมาถวายสักการะแด่พระบรมศพของพระพุทธเจ้า ภาพพุทธประวัติปรากฏว่า พระมหากัสสปะได้อธิษฐานขอให้พระพุทธองค์ทรงรับการถวายพุทธบูชา ทันใดนั้นก็ปรากฏพระยุคลบาทโผล่พ้นออกมาทางปลายหีบพระบรมศพ เพื่อให้พระมหากัสสปะกราบ ถวายบังคม แล้วพระเพลิงทิพย์ก็ลุกโชติช่วงขึ้นเองในทันใด

ภาพตอนล่างแสดงการเล่นต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการสมโภชในพระราชพิธีถวายพระเพลิง และภาพพุทธประวัติตอนโทณพราหมณ์แบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้แก่เจ้านครต่างๆ และตนเอง ได้ชวนพระอินทร์ธาตุไว้ในมวยผม พระอินทร์จึงมาลักอัญเชิญไปประดิษฐานไว้บนสวรรค์

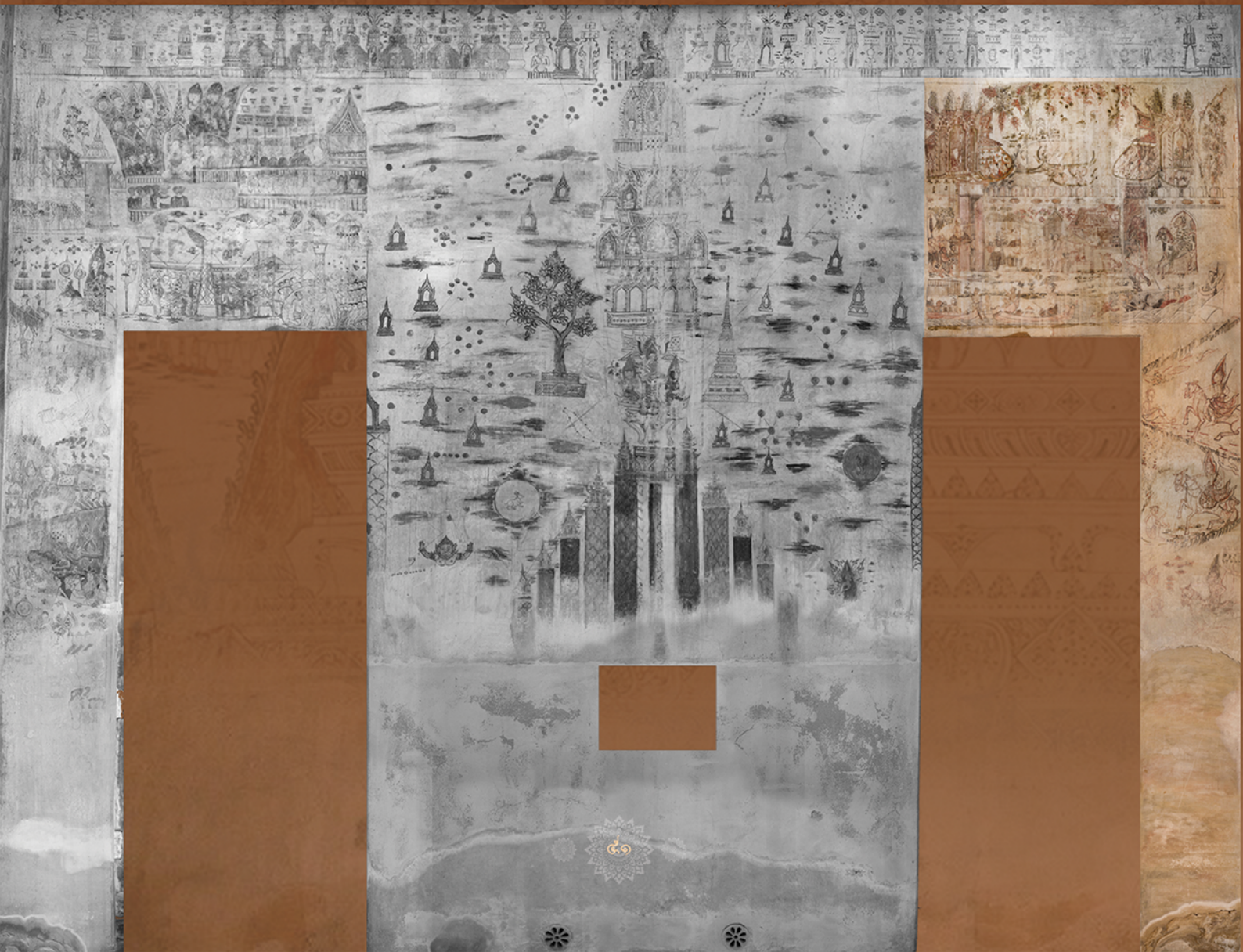

ภาพระหว่างมุมอาคารกับกรอบประตูด้านซ้าย
เป็นภาพเจ้าเมืองต่างๆ เสด็จมาเพื่อขอแบ่งพระบรม
สารีริกธาตุ ภาพนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการและทหาร
สามารถศึกษาเกี่ยวกับการแต่งกายของทหาร ใน
สมัยนั้นเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อีกอย่างหนึ่ง

ลำดับที่ ๔

ภาพเหนือกรอบประตูด้านขวา ตอนบนสุดเป็นภาพนักสิทธิ์ วิทยาธร แต่เขียนด้วยฝีมือง่ายๆ และภาพกำแพงเมือง มีปราสาท ๒ หลัง ลักษณะไม่เหมือนกัน มีราชทูตเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน อยู่ทั้งสองแห่ง ลักษณะพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์ฝ่ายใน มีลักษณะบอกประเทศของแผ่นดิน ทั้งสอง ระหว่างปราสาทมีน้ำก้น อาจหมายถึงแม่น้ำหรือทะเล มีเรือหลวง ๓ ลำ ภาพต้นไม้ หน้ากำแพงมีขุนนางนั่งคานหาม มีคนการร่มและถือพัดโบก กำลังเข้าประตูเมืองไปในวัง ถัดมาเป็นภาพชาวบ้านไปมาหาสู่กัน การแต่งกายนุ่งโจงกระเบนมีผ้าคล้องคอ ไม่สวมเสื้อไว้ผมมวย ถือภาชนะคล้ายกระบุง บ้านเรือนเป็นไม้ยกพื้นสูง ประตูเมืองอีกด้านหนึ่งมีความวิจิตรงดงาม ข้างไปอาบน้ำและมีคนขี่ม้าแต่งกายแบบเปอร์เซีย และเบื้องล่างเป็นภาพลำน้ำ มีขุนนางนอน เอกเขนกไขว่ห้างในเรือ นุ่งโจงกระเบนผ้าดอกอย่างดี ถัดมามีแม่ค้าขายของในเรือ นุ่งโจงกระเบน ไม่สวมเสื้อไว้ผมปักเก็บไรผม

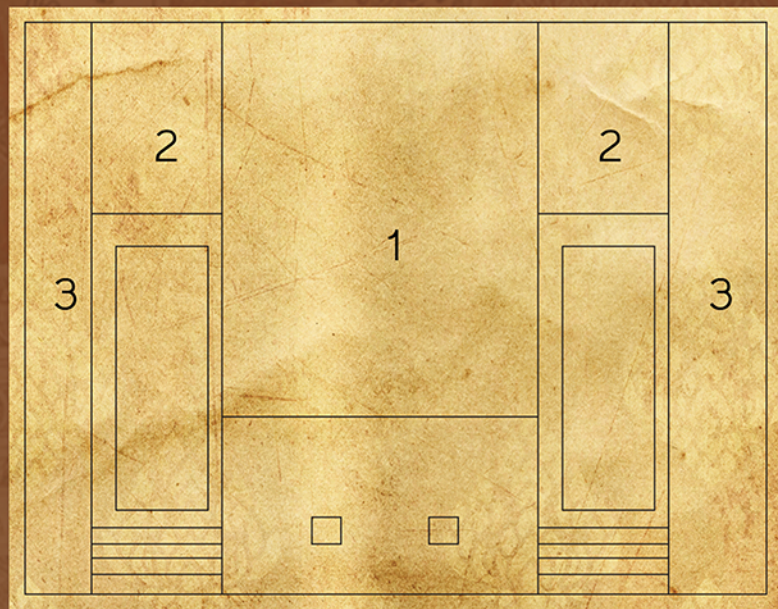

ระหว่างกรอบประตุมุมอาคารกับมุมอาคาร
ซึ่งเป็นผนังยาวแคบ ตอนล่างสุดของภาพเป็นภาพ
พุทธประวัติ ตอนเทวทูตทั้ง ๔ ได้เนรมิตรกาย
ให้เจ้าชายสิทธัตถะได้ทอดพระเนตรเห็นสังขาร
ของมนุษย์ อันเป็นปรัชญาทางพระพุทธศาสนา
คือ แก่ เจ็บ ตาย สมณะ

ภาพด้านหลังพระประธาน

เขียนเรื่องราวพุทธประวัติเกี่ยวกับมารผจญ ซึ่งต่างจากวัดอื่นที่มักจะนิยมเขียนไว้ด้านหน้า แต่วัดเกาะแก้วสุทธารามนั้น ได้เขียนภาพมารผจญไว้ด้านหลังของพระประธาน ภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ มีรูปยักษ์ รูปสัตว์ รวมทั้งภาพชาวต่างชาติปะปนอยู่เป็นบริวารของพระย้าวสวัตติมาร เหนือขึ้นไปมีภาพพระพุทธรูป ด้านซ้ายมีฉัตรช่มสายกัน (สามฉัตร) และภาพเทวดามานูชาารอยพระพุทธรูป การมีภาพบุคคล เทพ พิทยากรหน้าตาคล้ายชาวต่างชาติ สอดแทรกนั้นได้สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับชาวต่างชาติในสมัยนั้น นอกจากจะเป็นความรู้ด้านศาสนาแล้ว ยังมีคุณค่าทางสังคม โบราณคดีและวัฒนธรรมอีกด้วย การแบ่งลำดับเรื่องราวมีดังนี้

ลำดับที่ ๑

ระหว่างช่องประตูจนจรดเพดานเป็นภาพมารผจญ แต่ภาพองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลับเขียนเป็นปางสมาธิแทนที่จะเขียนปางมารวิชัย ทำยืนของนางธรณีเป็นทำยืนแบบ ธรรมชาติต่างจากที่อื่นซึ่งจะยืนเอี้ยวกาย มีไพร่พลพญามารที่จะเข้ามา จะทำร้าย พุทธองค์ พวกมารแต่งตัวออกลักษณะหลายชาติ หลายภาษา เป็นจิว เดียรถีย์ ฝรั่ง แหก ครุฑ สิงห์ ยักษ์ เงือก ภู เป็นต้น

ลำดับที่ ๒

ผนังเหนือประตูทั้งสองด้านเป็นภาพพระบาท ที่หาดทรายแม่น้ำนันทานที ซึ่งแวดล้อมด้วย
ทะเลที่เต็มไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด ทั้งที่มีตามธรรมชาติและเกิดจากจินตนาการของจิตรกรเอง
เหนือประตูด้านซ้ายมีภาพพระบาทและมีฉัตรสามชั้น (สามฉัตร) ด้านล่างเป็นทะเลมีเงือก ๒ ตัว

ภาพรอยพระบาท

ภาพเงือก ๒ ตัว

ภาพสัตว์น้ำนานาชนิด

ลำดับที่ ๓

ภาพมุนีอาคารระหว่างกรอบประตูเป็นภาพเทพชุมนุม ซึ่งวางภาพแปลกไปจากที่อื่นๆ แทนที่จะวางแนวนอนกลับวางในแนวตั้ง อาจจะเป็นเพราะพื้นที่บังคับ การวางองค์ประกอบในแนวตั้งในภาพจิตรกรรม มีลักษณะเดียวกันกับวัดปราสาทนันทบุรีและวัดช่องนนทรีฯ กรุงเทพฯ

บทสรุป

นวัตกรรมการถ่ายภาพจิตรกรรมฝาผนัง: มุมมองภาพที่สมบูรณ์ของจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี เป็นส่วนหนึ่งในการนำผลการวิจัย เรื่อง ทฤษฎีกับแนวคิดและวิธีการ: มุมมองภาพที่สมบูรณ์ของจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี มาถ่ายทอดสู่สาธารณชน ให้เกิดการรับรู้ทั้งในด้านเนื้อหา เรื่องราว รูปแบบทางทัศนศิลป์และเทคนิควิธีการ ตลอดจนรับรู้ถึงคุณค่าทางความงาม ประวัติศาสตร์และจิตใจ การนำเสนอมิติใหม่ของการถ่ายภาพจิตรกรรมฝาผนังในครั้งนี้ได้มุ่งหวังเพียงให้เกิดการรับรู้ที่ดีเท่านั้น ผู้วิจัยยังมุ่งหวังให้เยาวชนและคนทั่วไปที่ได้รับรู้ รับทราบ เป็นส่วนหนึ่งของคนไทยที่จะช่วยกันอนุรักษ์ รักษา ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศชาติที่สำคัญยิ่ง ให้คงอยู่สืบต่อไป ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า และวิจัย เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและยังจะเป็นแนวทางในการศึกษา สำหรับศาสนสถานอื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2551). การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- กฤษณ์ ทองเลิศ. (2554,กรกฎาคม – ธันวาคม). การสื่อสารสัญลักษณ์ “มาร” ในภาพจิตรกรรมไทย. นิเทศศาสตร์ปริทัศน์. 15 (1).
- ศิริพจน์เหล้ามานะเจริญ. (2550, มกราคม). แนวคิดในการออกแบบจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ วัดเกาะแก้วสุทธาราม ประติมานวิทยากับการแสดงออกเชิงช่าง. วารสารเมืองโบราณ. 33 (1).
- เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. (2556). ความเข้าใจในจิตรกรรมไทยประเพณี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น. ณ ปากน้ำ. (2529). วัดเกาะแก้วสุทธาราม Wat Ko Kaeo Suttharam. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- บรรณาธิการบุญมี พิบูลย์สมบัติ. (2543). วัดเกาะ ตำบลท่าทราย จังหวัดเพชรบุรี เพชรบุรี : บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด.
- พระครูเพชรโรปนคุณ (เสียน) และคณะผู้จัดทำ. (2543). วัดเกาะ ตำบลท่าราบ จังหวัดเพชรบุรี เพชรบุรี : บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด.
- วรรณภา ณ สงขลา. (2553). วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี: เพชรภูมิการพิมพ์.
- สันติ เล็กสุขุม และกมล ฉายาวัดมณะ. (2524). จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักพิมพ์เมืองโบราณ. (2529). วัดเกาะแก้วสุทธาราม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

วัดเกาะแก้วสุทธาราม

ถนน พานิชเจริญ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000

WAT KO KAEW SUTTHARAM

Pha Nit Charoen Road , Tha Rap , Mueang Phetchaburi , Phetchaburi , 76000